

ҲУҚУҚИЙ МАДАНИЯТНИ ОШИРИШДА ИЖТИМОИЙ ШЕРИКЛИК ПРИНЦИПЛАРИ ТУШУНЧАСИ

Исмаилов Сарварбек Анварбекович

Андижон давлат университети

Ижтимоий иқтисодиёт факултети мустақил изланувчиси

<https://doi.org/10.5281/zenodo.10254918>

Аннотация: Уш бу мақолада мамлакатимизнинг сўнги йиллардаги жаҳон ҳамжамиятида фаол қўшилиб, зар жабҳадан ривожланаётканлиги, ҳамда ижтимоий шериклик принциплари ҳақида сўз юритилади.

Калит сўзлар: ҳуқуқий маданият, жамият, таълим, ижтимоий мулоқот, ижтимоий шериклик.

Сўнги ўн йилликларда мамлакатимиз жаҳон ҳамжамиятига фаол қўшилиб, ижтимоий-иқтисодий ва маданий ҳаётда туб ўзгаришларни бошдан кечирмоқда. Фуқароларимизнинг объектив эҳтиёжлари ва аста-секин пайдо бўладиган субъектив талаблари фуқаролик жамиятига дастлаб Ғарбда уни тавсифловчи бир хил вазифаларни юклайди: - кейинчалик давлат томонидан ратификация қилинадиган нормалар ва қадриятларни ишлаб чиқариш; - ижтимоий гуруҳларнинг жамоага қўшилиши, хусусан, фуқаролик жамиятига маданиятли кўриниш бериш орқали. ижтимоий низолар ва шу билан-уларни ўчириш; - ривожланган ижтимоий фаол шахс ва маҳаллий ҳамжамият шаклландиган муҳитни ташкил этиш.

Замонавий билимга асосланган ишлаб чиқариш ва жамиятнинг динамик ривожланиши тез ўзгарувчан меҳнат бозорини шакллантиради, шу билан бирга ўсиб бораётган рақобат, саноатдаги таркибий ўзгаришлар, ҳарбий ислохотлар одамларни янги билим ва касб-хунарларни егаллашга мажбур қилади. Ривожланаётган жамият танланган вазиятда мустақил равишда қарор қабул қила оладиган, ҳамкорлик, мулоқотга қодир, динамизм, конструктив фикрлаш билан ажралиб турадиган, маданиятлараро ҳамкорликка тайёр, мамлакат тақдири, унинг ижтимоий-иқтисодий ривожланиши учун масъулият ҳисси билан юқори маълумотли, ахлоқий, ташаббускор одамларга муҳтож.

Бугунги кунда билим тахминан ҳар 3-5 йилда янгиланади ва шунинг учун функционал ногиронлик, технологик ишсизлик муаммолари жуда кескинлашди, иқтисодий, ҳуқуқий, техник, ижтимоий-психологик, экологик ва бошқа билимларнинг етишмаслиги кузатилди. Асосий таълим ҳаётининг янги ҳақиқатларидан орқада қолди, ўз имкониятларини тугатди. Замонавий жамият ривожланишининг динамикаси таълимни шошилиш равишда қайта қуриш зарурлигининг ҳақиқий илдиз сабабидир, у ташқи муҳит ўзгаришига етарлича жавоб бериши, ривожланишнинг инновацион йўлига ўтиши керак. Замонавий таълимда глобаллашув, халқаролаштириш ва мижозларга йўналтирилган тенденциялар кучайиб бормоқда. Кадрларни “оммавий тайёрлаш” стратегиясидан “индивидуаллаштирилган таълим” стратегияларига, интеграциялашган таълим хизматларига ўтиш мавжуд. Илғор мамлакатларда таълим тобора капитал, бозор учун курашиш, геосиёсий муаммоларни ҳал қилиш воситасига айланиб бормоқда. Аммо университетларни давлат томонидан молиялаштиришнинг кескин пасайиши ва нодавлат таълим тузилмаларининг пайдо бўлиши, битирувчилар учун давлат буюртмасидан битирувчилар ва таълим хизматларини бозорга “сотиш” га

ўтиш, рентабеллик муаммолари ва энг яхши ўқитувчиларни йўқотиш ўртасидаги рақобатнинг кескин кучайишиг университетлар ва ривожланиш йўллари аниқлашда борлиқ ва табиий танланиш учун курашнинг долзарбланишига олиб келади.

Ижтимоий шерикликни ижтимоий йўналтирилган таълим концепциясига асосланган асосий тамойиллардан бири сифатида белгилайди. Ушбу тамойил чуқур илдизларга ‘га, шунинг учун замонавий тадқиқотчилар ушбу концепциянинг пайдо бўлиши учун зарур шартларни таҳлил қилиб, фан тарихида ижтимоий шериклик билан боғлиқ тўрт босқични, хусусан: идеал давлат ғояси ва фуқароларнинг ушбу давлатдаги ўрни билан боғлиқ қадимий даврни белгилайдилар; XVI – XVIII асрнинг биринчи ярми, жамиятнинг табиий-ҳуқуқий моделининг назарий конструкцияларининг шаклланиши ва ривожланиши билан боғлиқ давр; XVIII аср охири – XX аср бошлари, ижтимоий шерикликни ижтимоий ўзаро таъсир парадигмаси сифатида лойиҳалаш билан боғлиқ давр; XX аср ўрталарида, фуқаролик жамиятини шакллантириш воситаси сифатида ижтимоий шериклик. И.Мисляева ижтимоий шерикликни “жамиятдаги икки синф – мулкдорлар синфи ва ушбу хусусиятга эга бўлмаган ишчилар синфи ўртасидаги муносабатларнинг тури ва моҳиятини очиб берадиган маълум бир мафкура” деб ҳисоблайди. Ва ушбу синфларнинг ижтимоий-иқтисодий ҳолати қандай баҳоланиши, уларнинг жамиятдаги ўрни қандай белгиланиши, манфаатлари, шунингдек, ушбу манфаатларнинг тасодифийлиги даражасига қараб, ижтимоий шериклик нима эканлиги тўғрисида турли хил ғоялар шаклланиши мумкин. Ушбу олимларнинг ҳар бири “ижтимоий шериклик” ва “ижтимоий мулоқот” концепциясини ўз қарашлари ва тушунчаларини белгилаб берди, масалан: ижтимоий мулоқот-бу ижро этувчи ҳокимият органлари ва ходимлар ва иш берувчилар ташкилотлари вакиллари ўзларининг иш берувчиларини мувофиқлаштирадиган механизм (жараёнлар, усуллар, муайян ҳаракатларни амалга ошириш усуллари тўплами). манфаатлар, ижтимоий мулоқот фақат унсур ҳисобланади ижтимоий шериклик тизимлари; ижтимоий мулоқот бозор иқтисодиёти ривожланишининг белгиланган тамойилларига эга мамлакатлар учун энг мосдир; ижтимоий шериклик – бу иш берувчилар, ходимлар ва давлат ўртасидаги муносабатлар тизими бўлиб, улар тегишли механизмлар ёрдамида ижтимоий-иқтисодий ва меҳнат соҳаларида ўз манфаатларини мувофиқлаштиради; ижтимоий мулоқот яшаш ва меҳнат шароитларини яхшилаш ва ижтимоий адолатни ўрнатиш учун энг мос воситадир. Н.Коляда (биз бу фикрни қўллаб-қувватлаймиз) фикрича, турли илмий мактаблар вакиллари “ижтимоий мулоқот” ва “ижтимоий шериклик” атамаларини синоним сифатида ишлатганда услубий хато йўқ.

Кўриб турганимиздек, “ижтимоий шериклик” феномени дунё мамлакатларининг ижтимоий-иқтисодий ва сиёсий ҳаётига ишонч билан кириб келмоқда, ижтимоий ва меҳнат муносабатларини тартибга солиш воситаларидан бирига айланди, шунингдек таълим соҳасида. “Шериклик”, “ижтимоий шериклик”, “ижтимоий мулоқот” тушунчаларининг бундай талқинлари ҳар бир иштирокчининг умумий ишда, шу жумладан давлатнинг ролини, ўрнини, аҳамиятини англашга имкон беради ва давлат биринчи навбатда Қонунчилик ва тартибга солиш шароитларини таъминлаш учун мўлжалланган махсус шерик сифатида ишлайди мамлакатни ижтимоий-иқтисодий

ривожлантиришда ўзгаришлар қилиш учун, ҳар бир давлат ташаббусларини қўллаб-қувватлаш учун, қайси, аслида, ҳамкорлик асосланган.

References:

1. Игнатъев Н.С. Социальное партнерство как условие повышения качества подготовки специалистов в колледже: автореф. дис. ... кандидат педаг. наук. – Казань: 2005. – 23 с.
2. Vuori J. The benefits of a preventive job search program on re-employment and mental health at 2-year follow-up / J. Vuori; J. Silvonen // Journal of Occupational and Organizational Psychology. 2011. Т. 78.
3. European Commission. Improving the Quality of Teacher Education. Communication from Commission to the Council and the European Parliament. Brussels: European Commission. 2007.

